

LAUSUNTOPYYNTÖ HALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSESTA EDUSKUNNALLE SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON SEKÄ PELASTUSTOIMEN JÄRJESTÄMISEN UUDISTUSTA JA MAAKUNTIEN PERUSTAMISTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Khall 24.09.2020 § 205

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö valmistelevat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja maakuntien perustamista sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta hallitusohjelman mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö pyytävät lausunnot luonnoksesta hallituksen esitykseksi 25.9.2020 mennessä.

Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti Suomessa toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus ja perustetaan maakunnat. Uudistuksessa on hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystyöt kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.

Pelastustoimen uudistuksen tavoitteena on turvata pelastustoimen palvelujen saatavuus, kattavuus ja laatu myös tulevaisuudessa. Uudistuksen tavoitteena on kehittää ja tukea pelastustoimen valtakunnallista tehokkuutta ja yhdenmukaisuutta. Uudistuksella vastataan pelastustoimen haasteisiin vahvistamalla toimialan valtakunnallisia voimavaroja, kehittämällä toimialan johtamista ja ohjausta sekä tiivistämällä alan toimijoiden yhteistyötä. Tavoitteena on varmistaa myös, että maakuntien pelastuslaitoksilla on mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja koko maassa. Näin varmistetaan jatkossakin pelastustoiminnan ja ensihoidon palvelutuotannon toiminnallinen ja kustannustehokkuus.

Lausunnoissa pyydetään arvioimaan näiden tavoitteiden toteutumista ehdotetuilla säännöksillä.

Tavoitteet

Lausuntopyynnön kohteena olevalla hallituksen esitysluonnoksella ehdotettaisiin säädettäväksi uuden hallintotason perustamisen ja toiminnan kannalta keskeiset lait, joita olisivat maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, laki pelastustoimen järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaannpanolaki, maakuntien rahoituslaki sekä ehdotukset kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön, verolainsäädännön, maakuntien ja kuntien

henkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä eräiden yleishallintoa koskevien lakien muuttamiseksi. Perustettaville uusille maakunnille siirrettäisiin vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä.

Luonnoksen sisältämä sote-maakuntien laskennallinen rahoitusmalli perustuu pääosin tarveperusteiseen ja olosuhdetekijät huomioivaan rahoitukseen. Muun ohella lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota ja lausumaan siitä, kuinka rahoitusratkaisun eri määräytymistekijät vastaavat sote-maakunnille niiden lakisääteisten tehtävien rahoitustarvetta. Sote-maakuntien laskennallista rahoitusmallia tarkastellaan uudelleen lausuntopalautteen perusteella. Lisäksi lausuntoa pyydetään eräiden Etelä- ja Pohjois-Savon kuntien sijoittumisesta maakuntajakoon.

Lausuntopyyntöön vastaaminen

Lausunnot, jotka ovat julkisia, pyydetään toimittamaan 25.9.2020 klo 16.00 mennessä. Lausuntopyyntöön vastataan sähköisessä lausuntopalvelussa, jossa esitetään kohdennettuja kysymyksiä, tai vapaamuotoisesti kirjeitse STM:n kirjaamon tai sähköpostitse: kirjaamo@stm.fi. Saatteessa pyydetään mainitsemaan asianumero VN/8871/2019.

Tutustuminen lakiluonnokseen

Lakiluonnospaketti sisältää noin 1200 sivua. Lapin kuntajohtajat ovat yhteistyössä valmistelleet 3.9.2020 päivätyn lausuntoluonnoksen. Lisäksi kunnissa on ollut käytettävissä esimerkiksi Kuntaliiton 8.9.2020 päivätty lausuntoluonnos ehdotuksesta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseksi, sekä Suomen Yrittäjät ry:n 2.9.2020 ja Hyvinvointiala HALI ry:n 20.8.2020 lausunnot.

Esityslistan liitteenä on esitys Pelkosenniemen kunnan lausunnoksi.

Lisätietoa

Hallituksen esitys ja taustamateriaalit valtioneuvoston hankeikkunassa:

<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM055:00/2019> (linkki)

Materiaalit soteuudistus.fi –sivustolla:

<https://soteuudistus.fi/lakiluonnos-15.6.2020> (linkki)

Lisätiedot/valmistelija: Kunnanjohtaja Päivi Vauhkonen, p. 040 157 7045

Kunnanjohtajan esitys: Kunnanhallitus päättää

1) esittää Pelkosenniemen kunnan lausunnon sote-lakiluonnokseen siten, että kunta yhtyy Lapin kuntajohtajien lausuntoon. Lisäksi kunta esittää seuraavaa, joka on lisätty lausunnon loppuun kohtaan Muuta huomioitavaa:

” Sote-uudistuksen keskeisenä tavoitteena on yhdenvertaisten ja laadukkaiden sote-palveluiden turvaaminen, sekä pelastustoimen palveluiden saatavuuden, yhdenmukaisuuden ja vaikuttavuuden parantaminen. Uudistuksen myötä on mahdollisuus kehittää palvelujärjestelmää ihmisten tarpeiden ja kansantalouden näkökulmasta kestäväällä tavalla. Kustannusten kasvua voidaan hillitä palvelujärjestelmän tuottavuutta ja vaikuttavuutta kasvattamalla. Vain siten voidaan varmistaa, että jatkossakin kaikkialla Suomessa on varaa myös muihin tärkeisiin palveluihin, kuten varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja kirjastoihin.

Lakiluonnoksessa ei kuitenkaan ole esitetty keinoja, kannustimia ja sanktioita, miten sote-maakunnat kykenisivät hillitsemaan kustannusten kehitystä. Pikemminkin lakiluonnoksesta nousee huoli siitä, että sote-palveluiden kokonaiskustannukset nousevat uuden maakuntahallinnon myötä ja kokonaisverotus kiristyy.

Palveluiden järjestäminen ja tuottaminen pitää edelleenkin pitää erillään. Järjestäjällä on oltava mahdollisuus vertailla eri palveluntuotantotapoja ja valta päättää, tuottaako se palvelut itse vai ostaako se niitä yrityksiltä tai järjestöiltä. Järjestölähtöinen, avustuksilla tuotettu toiminta tulee myös ottaa resurssiksi uudistuksessa. Mahdollisuus vertailla eri tuotantotapoja on perusedellytys kustannusten hillinnälle.

Kustannusten hillintä edellyttää myös sitä, että vastuu ja valta kulkevat käsi kädessä. Tämä tarkoittaa sote-uudistuksen kohdalla myös sosiaali- ja terveysministeriön (STM) ja maakunnan välisen toimivaltajaon huolellista määrittelyä. Maakunnalle ei myöskään saa muodostua sellaista toimivaltaa, että se määrittää itse kustannuskehityksensä, jonka valtio ja/tai kunnat maksavat.

Sote-uudistuksen voimaan panoon liittyvien omaisuusjärjestelyiden yleisperiaate voidaan katsoa pääosin perustelluksi, mutta niiden hyväksyttävyyys riippuu kuitenkin siitä, miten omaisuuden siirrot kompensoidaan kunnille. Ehdotettu kunnille maksettavan kompensaaation laukaiseva taloudellisten menetysten raja-arvo (0,7 prosenttiyksikköä laskennallisesta kunnallisveron korotustarpeesta) on liian korkea. Korvaus tulisi myöntää, jos kunnan taloudellinen menetys on vähintään kolme miljoonaa euroa tai se vastaa vähintään 0,25 prosenttiyksikön laskennallista korotustarvetta kunnan tuloveroprosenttiin. Kompensatiota laskettaessa tulisi myös ottaa huomioon lakiluonnoksista poiketen kaikki omaisuuslajit. Korvauksen tulee siten kattaa myös kuntien osuudet maakunnille siirtyvien kuntayhtymien peruspääomista sekä maakunnille kunnilta siirtyvän irtaimiston. Tätä on edellyttänyt myös eduskunnan perustuslakivaliokunta (PeVL 65/2018 vp).”

2) lähettää lausunnon edelleen kunnanvaltuustolle tiedoksi.

Käsittely:

-

Päätös:

Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan esityksen päättäen

1) esittää Pelkosenniemen kunnan lausunnon sote-lakiluonnokseen siten, että kunta yhtyy Lapin kuntajohtajien lausuntoon. Lisäksi kunta esittää seuraavaa, joka on lisätty lausunnon loppuun kohtaan Muuta huomioitavaa:

” Sote-uudistuksen keskeisenä tavoitteena on yhdenvertaisten ja laadukkaiden sote-palveluiden turvaaminen, sekä pelastustoimen palveluiden saatavuuden, yhdenmukaisuuden ja vaikuttavuuden parantaminen. Uudistuksen myötä on mahdollisuus kehittää palvelujärjestelmää ihmisten tarpeiden ja kansantalouden näkökulmasta kestäväällä tavalla. Kustannusten kasvua voidaan hillitä palvelujärjestelmän tuottavuutta ja vaikuttavuutta kasvattamalla. Vain siten voidaan varmistaa, että jatkossakin kaikkialla Suomessa on varaa myös muihin tärkeisiin palveluihin, kuten varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja kirjastoihin.

Lakiluonnoksessa ei kuitenkaan ole esitetty keinoja, kannustimia ja sanktioita, miten sote-maakunnat kykenisivät hillitsemaan kustannusten kehitystä. Pikemminkin lakiluonnoksesta nousee huoli siitä, että sote-palveluiden kokonaiskustannukset nousevat uuden maakuntahallinnon myötä ja kokonaisverotus kiristyy.

Palveluiden järjestäminen ja tuottaminen pitää edelleenkin pitää erillään. Järjestäjällä on oltava mahdollisuus vertailla eri palveluntuotantotapoja ja valta päättää, tuottaako se palvelut itse vai ostaako se niitä yrityksiltä tai järjestöiltä. Järjestölähtöinen, avustuksilla tuotettu toiminta tulee myös ottaa resurssiksi uudistuksessa. Mahdollisuus vertailla eri tuotantotapoja on perusedellytys kustannusten hillinnälle.

Kustannusten hillintä edellyttää myös sitä, että vastuu ja valta kulkevat käsi kädessä. Tämä tarkoittaa sote-uudistuksen kohdalla myös sosiaali- ja terveysministeriön (STM) ja maakunnan välisen toimivaltaajaon huolellista määrittelyä. Maakunnalle ei myöskään saa muodostua sellaista toimivaltaa, että se määrittää itse kustannuskehityksensä, jonka valtio ja/tai kunnat maksavat.

Sote-uudistuksen voimaan panoon liittyvien omaisuusjärjestelyiden yleisperiaate voidaan katsoa pääosin perustelluksi, mutta niiden hyväksyttävyyys riippuu kuitenkin siitä, miten omaisuuden siirrot kompensoidaan kunnille. Ehdotettu kunnille maksettavan

kompensaation laukaiseva taloudellisten menetysten raja-arvo (0,7 prosenttiyksikköä laskennallisesta kunnallisveron korotustarpeesta) on liian korkea. Korvaus tulisi myöntää, jos kunnan taloudellinen menetys on vähintään kolme miljoonaa euroa tai se vastaa vähintään 0,25 prosenttiyksikön laskennallista korotustarvetta kunnan tuloveroprosenttiin. Kompensaatiota laskettaessa tulisi myös ottaa huomioon lakiluonnoksista poiketen kaikki omaisuuslajit. Korvauksen tulee siten kattaa myös kuntien osuudet maakunnille siirtyvien kuntayhtymien peruspääomista sekä maakunnille kunnilta siirtyvän irtaimiston. Tätä on edellyttänyt myös eduskunnan perustuslakivaliokunta (PeVL 65/2018 vp).”

2) lähettää lausunnon edelleen kunnanvaltuustolle tiedoksi.

Tiedoksi: kirjaamo@stm.fi

Esityslistalle: kunnanvaltuusto

Muutoksenhaku: Päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta, koska päätös koskee kuntalain 136 §:n mukaista valmistelua ja täytäntöönpanoa.